

GRĀMATU IEPIRKUMA PROGRAMMA PUBLISKAJĀM BIBLIOTĒKĀM

Evija Vjaterē

Bibliotēku attīstības centra vadītāja
programmas “Grāmatu iepirkuma programma
publiskajām bibliotēkām” vadītāja

- **Vērtīgo grāmatu iepirkuma programma publiskajām bibliotēkām**
 - Projekta īstenotājs: Latvijas Nacionālā bibliotēka
 - Projekta īstenošanas periods: 2020
 - Projekta finansējums: 300 000,00 EUR
 - Projekta finansētājs: Latvijas valsts
- **Grāmatu iepirkuma programma publiskajām bibliotēkām**
 - Projekta īstenotājs: Latvijas Nacionālā bibliotēka
 - Projekta īstenošanas periods: 2021
 - Projekta finansējums: 300 000,00 EUR
 - Projekta finansētājs: Latvijas valsts
- Programmas īstenotas, pamatojoties uz Latvijas Kultūras ministrijas izstrādāto rīcības plānu Covid-19 seku likvidēšanai
- Pamatojoties uz Ministru kabineta 2021. gada 29. jūnija rīkojuma Nr. 456 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"" 1.2. punktu un Finanšu ministrijas 2021. gada 21. jūlija rīkojuma Nr. 418 "Par līdzekļu piešķiršanu" 1.2.punktu, lai mazinātu Covid-19 krīzes radīto negatīvo seku ietekmi uz kultūras nozari

Finansējums projektam Grāmatu iepirkums, grāmatu starta un lasīšanas veicināšanas programma

- Projekta īstenotājs: Latvijas Nacionālā bibliotēka
- Projekta īstenošanas periods: 2022
- Projekta finansējums: 400 000,00 EUR
 - 200 000 EUR **Grāmatu iepirkuma programmai publiskajām bibliotēkām**
 - 150 000 lasīšanas veicināšanai;
 - 50 000 grāmatu startam
- Projekta finansētājs: Latvijas valsts

Finansējums piešķirts saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2022.gadam un likumu "Par vidējā termiņa budžeta ietvaru 2022.,2023. un 2024.gadam».

2022.gada aktualitātes

- Grāmatu iepirkuma programmas administrēšanas un īstenošanas principi nemainīsies – objektīvai un kvalitatīvai izdevumu izvēlei tiks pieaicināti pieredzējuši eksperti gan no bibliotēku un literatūras jomas, gan no Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas, kuri **izvērtēs izdevēju iesniegto izdevumu atbilstību izstrādātajiem kritērijiem un sagatavos potenciāli iepērkamo izdevumu sarakstu tālākai piedāvāšanai bibliotēkām.**
- Bibliotēkām pēc vienota principa tiks piešķirta konkrēta naudas summa grāmatu izvēlei no ekspertu apstiprinātā/sagatavotā grāmatu saraksta
- **Izmaiņas programmas īstenošanas grafikā**

- Grāmatu iepirkuma programmas publiskajām bibliotēkām izvērtēšanas anketa
- Norises laiks – 2022.gada janvāris
- Aptaujā piedalījās 29 reģionu galvenās bibliotēkas, Augšdaugavas novada bibliotēku metodiskais centrs un Latvijas Neredzīgo bibliotēka. Kopā – 31 respondents.

- Bibliotēkām tika piedāvāti divi iepirkuma īstenošanas varianti:
 - grāmatu iepirkums tiek sadalīts 2 īstenošanas posmos, t.i., grāmatas bibliotēkām tiek izsniegtas jūnijā un oktobrī;
 - grāmatu iepirkuma grafiks paliek kā iepriekšējos gados, t.i., grāmatas bibliotēkām tiek sadalītas izsniegšanai oktobrī/novembrī.
- 24 respondenti jeb 77 % atbalstīja priekšlikumu grāmatu iepirkuma programmas sadalīšanu 2 posmos, paredzot, ka grāmatas bibliotēkām tiek izsniegtas jūnijā un oktobrī.
- 7 respondenti jeb 23 % vēlas saglabāt iepriekšējo kārtību t.i. grāmatas bibliotēkām tiek izsniegtas reizi gadā t.i. oktobrī/novembrī.

- 30 respondenti jeb 94 % atbalstīja priekšlikumu, ka, pamatojoties uz Latvijas administratīvi teritoriālo iedalījumu (36 novadi un 7 valstspilsētas), vienai noteiktai bibliotēkai novadā un valstspilsētas bibliotēkai, kā arī Latvijas Neredzīgo bibliotēkai, atkarībā no bibliotēku skaita konkrētajā novadā, tiks piešķirta naudas summa grāmatu izvēlei.
- $200\ 000 : 756 = 264,55$ EUR katrai bibliotēkai
- ~ 132 EUR katrā īstenošanas posmā
- Pavaddokumenti tiks sagatavoti atbildīgajai novada un valstspilsētas bibliotēkai.

Programmas kritēriji

- 30 respondenti jeb 97 % atzinīgi novērtēja ekspertu izstrādātos kritērijus:
 - Latvijas izdevēju publicētas grāmatas **no 2021.gada augusta līdz 2022.gada augustam**, kam izdevējs var piedāvāt vismaz 31 eksemplāru;
 - starptautiska un nacionāla līmeņa literatūras un grāmatu mākslas konkursos nominētas un apbalvotas grāmatas (ES Literatūras balva, Baltijas Asamblejas balva, Latvijas literatūras gada balva, Jāņa Baltvilka balva, "Zelta ābele" u. c.);
 - latviešu oriģinālliteratūra, tostarp arī nozīmīga nozaru literatūra;
 - augstvērtīgi, kultūrvēsturiski nozīmīgi daiļliteratūras un nozaru literatūras tulkojumi (kā arī grāmatas svešvalodās, kas izdotas Latvijā), tostarp starptautiska līmeņa literatūras balvas ieguvuši vai nominēti izdevumi (Nobela prēmija literatūrā, Bukera balva, Pulicera balva, Gonkūru balva u. c.);
 - ekspertu komisijas ieteikti izdevumi (ar papildu pamatojumu).

Programmas kritēriji

- 3 respondenti izteica ierosinājumus tos papildināt, aktualizējot attiecīgas zinātņu nozares nepieciešamību:
 - *Šie izvēles kritēriji vairāk atbilst lielākām bibliotēkām, pilsētās, kur ir vairāk iedzīvotāju, kur ir augstskolas ar mācībspēkiem. Mazās bibliotēkās (pagastu) pārsvarā lasītāji grib lasīt daiļliteratūru, un parasti ekspertu augsti novērtētā literatūra paliek plauktā neizmanto.*
 - *Priecātos, ja grāmatu piedāvājumā būtu vairāk pieejama daudzveidīga nozaru literatūra - tehniskajās, medicīnas, juridiskajās zinātnēs, ekonomikā.*
 - *Varbūt naudas sadale visām bibliotēkām reģionā varētu nebūt vienāda - reģiona galvenajai bibliotēkai būtu vairāk naudas un attiecīgi pagastu bibliotēkām - mazliet mazāk. Jo, izvēloties dārgos nozaru literatūras izdevumus, reģiona galvenajai bibliotēkai atvēlētās summas nepietiek.*

Programmas kritēriji

- Vai piekrītat, ka grāmatu iepirkuma programmā netiek ietvertas šādas kategorijas:
 - iepriekš izvirzītajiem kritērijiem neatbilstoši izdevumi;
 - Grāmatas, kas bibliotēkās iegādātas programmā "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija"
 - Saturiski specifiski, šauri nozares vai zinātniskās literatūras izdevumi.
- Tikai 4 respondenti izteica viedokli par to, ka grāmatu iepirkumā neietvertās kategorijas būtu jāpārskata un jāaktualizē, argumentējot:
 - *Ne visas bibliotēkas piedalās "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijā", tāpēc arī šīs grāmatas vajadzētu iekļaut iepirkumā.*
 - *izvēlei noder arī izdevumi, kas iekļaujas BŽ - ne visas reģiona bibliotēkas piedalās programmā, bibliotēkas ar nelielu finansējumu izvēlējas grāmatas bērniem no šī saraksta; atbalsta zinātniskās literatūras izdevumus vismaz reģionu bibliotēkām vai tiem interesentiem, kas "par naudu" nevarētu atļauties iegādāties*
 - *Interesētu saturiski specifiski, šauri nozares vai zinātniskās literatūras izdevumi humanitārajos priekšmetos.*
 - *Daudzas pagastu bibliotēkas nepiedalās " Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijā", jo tuvumā nav skolu vai pirmskolas izglītības iestāžu, bet grāmatas, it īpaši vecāku žūrija un 15+, ir ļoti labas un augstvērtīgas, tāpēc iegādāties tās ar valsts iepirkuma palīdzību būtu ļoti liels atbalsts tieši mazajām pagastu bibliotēkām. Tāpat arī bibliotēkām, kuru apkalpes zonā ir lielas skolas un daudz lasītāju, nepietiek tikai ar vienu eksemplāru. Pārējiem argumentiem piekrītu.*

Vai iepriekšējo gadu piedāvājumā neiztrūka kāda būtiska (jūsu lasītājiem svarīga) nozare, žanrs, vai varbūt kāda konkrēta grāmata, ko jūs vēlējāties, bet kas netika iekļauta ekspertu sarakstos?

- Vienīgi 2 respondenti minēja, vēlējās izdevēju piedāvātā un ekspertu izvērtētā grāmatu sarakstā redzēt tādas nozares kā *tehniskās zinātnes, pedagoģija, dabaszinātnes*, uzsverot, ka *bibliotēkas vēlētos dažādu nozaru literatūras piedāvājumu - psiholoģija, uzņēmējdarbība, ekonomika, valodniecība*.

Kādā veidā Jūsu reģiona bibliotēkās tiek popularizēti grāmatu iepirkuma izdevumi (speciāli marķējums, bibliotēkas krājumā, publicitāte sociālo tīklu kontos, citi varianti)?

- Publikācijas bibliotēkas tīmekļa vietnē, sociālo tīklu kontos, pašvaldības tīmekļvietnē, publikācija vietējā laikrakstā.
- Uzrunā lasītājus individuāli.
- Grāmatu iepirkuma izdevumiem bibliotēkas kopkatalogā konkrētā laukā tika veikts ieraksts, kas norāda uz grāmatu iepirkuma programmu publiskajām bibliotēkām
- Sagatavoti grāmatu apskati.
- Katrā projekta grāmatā ir uzlīme, kurā norādīts programmas/projekta nosaukums
- Sagatavotas plauktu izstādes un virtuālās izstādes.
- Jauniegvumu izstādēs (bērniem, pieaugušajiem), kā arī no iegūtajiem izdevumiem tālāk lasītājiem pielāgota literatūra audiogrāmatās, palielinātā drukā un Braila rakstā.
- Izveidotas ceļojošās izstādes, kas rotācijas kārtībā apceļos visas reģiona bibliotēkas. Ceļojošo izstāžu grāmatas ir speciāli marķētas

- Galvenie secinājumi:
- Bibliotēkas atzinīgi novērtē LNB ieguldījumu programmas administrēšanā, norādot uz saprotamu programmas īstenošanas grafiku izstrādi un to aktualizēšanu atbilstoši situācijai, teicamu komunikāciju, precīzu darbu un individuālu pieeju.
- Grāmatu iepirkuma programma dod iespēja bibliotēkām papildināt krājumus ar daudzveidīgiem izdevumiem, īpaši nozīmīgs šis atbalsts ir pagastu bibliotēkām.
- Bibliotēkas augstu novērtē iespēju izvēlēties izdevumus tieši no ekspertu sagatavotā saraksta, norādot uz to, ka sarakstā iekļauti izdevumi, kuri iepriekš nebija nokļuvuši bibliotēku redzes lokā.
- Bibliotēkas atzinīgi novērtē ekspertu izstrādātos kritērijus programmā iekļauto izdevumu iegādei.
- Saņemts ierosinājums izstrādāt programmas identitātes zīmi atpazīstamībai bibliotēku tīklā – pie tā tiek strādāts šobrīd.